

RÖDÖVANS SÖZLEŞMESİNİN MADEN HUKUKUNDAKİ YERİ VE MALİ YÜKÜMLÜLÜKLER

The Role in Miniglaw on the Redeavance Agreements and Financial Obligations

Büyüamin ÇİTİL*

Geliş Tarihi: 30.04.2018 Kabul Tarihi: 01.07.2019

ÖZET

Madenler devletin hüküm ve tasarrufunda olan kamu malı niteliğinde kabul edilen tabii servet ve kaynaklardır. Madenler maden ehliyetine sahip kişilere verilen ruhsat ve izin kapsamında işletilirler. Maden haklarının bölünmezliği ilkesi gereği, ruhsatlı sahaların daha küçük ruhsatlara veya ortak paylara bölünmesi mümkün değildir. Bu nedenle işletme yeterliliğine sahip olmayan kişilere ruhsatlandırılan sahaların gerek kısmen gerekse tamamen atıl kalması gibi olumsuz sonuçlar doğmuştur. Bu sahaların kısmen veya tamamen rödövanşçılara kiralanması ve üretime açılması isteği, rödövanş sözleşmesinin doğmasına ve madencilik sektöründe kendine geniş yer bulmasına sebep olmuştur. İşletme hakkının kısmen veya tamamen devrine ilişkin bu sözleşme ürün kirasına benzer kabul edilerek konuya ilişkin uyumsuzlukların çözümünde Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili hükümleri kıyasen uygulanmıştır. Maden Kanunu'na eklenen hükümler ile rödövanş sözleşmelerinin idarenin onayına tabi tutulması, bu sözleşmeye idarenin üçüncü bir taraf olarak iradesinin eklenmesinden başka bir şey değildir. İdarenin sözleşmeyi onaylaması, bu sözleşmenin birleşme iradeli karma sözleşme olarak kabul edilmesini gerektirmiştir. Hatta sözleşme şartları dışında maden bölgesi kararı gibi idari işlemlerle sözleşmelerin sonlandırma yetkisi, bu sözleşmenin idarenin taraf sıfatı açısından kısmen idari sözleşme olarak anılmasını bile haklı kılmaktadır. Rödövanş sözleşmeleri Türkiye Taşkömürü İşletmesi Yönetmeliği kapsamındaki istisna dışında tip sözleşme özelliği taşımamaktadır. Devlet hakkı yükümlülüğü ve buluculuk hakkı yükümlülüğü ruhsat sahibine aittir ve bu yükümlülüğün sözleşme gereği rödövanşçıya devri maden hukuku anlamında yükümlüyü değiştirmez. Bu yükümlülüklerin rödövanşçı tarafından hak sahibi kişilere ödenmemesi sadece ruhsat sahibi ile rödövanşçı açısından hukuki sonuç doğurur ki, bu da sözleşme şartlarına aykırılık kapsamında değerlendirilir.

ABSTRACT

Mines are the assets and resources of the government, which are in the judgment and disposition of the government, which are accepted as public goods. Mines are exploited a face within the scope of the license and permit granted to persons possessing a mining license. It is not possible for licensed fields required by the principle of indivisibility of mining rights to be divided into smaller licenses or joint ownership share. For this reason, there are consequences that the areas licensed to those who do not have operational competence are partially or completely left idle. The desire to lease and open this area entirely or partly to the revenues and the creation of a redeavance (royalty) contract and to find itself in the mining industry has given rise to a great deal of space. The relevant provisions of the Turkish Code of Obligations have been applied comparatively to the settlement of the relevant disputes on the grounds that this right, in part or in full, of the right to operate is considered similar to the product lease agreement. The addition of the provisions added to the mine law and the granting of the redeavance pact to the approval is nothing more than the addition of the consent to this contract as a third party. The ratification of the contract requires that this contract be regarded as a merger agreement. Even the authority to terminate contracts with administrative procedures such as the mining district decision other than the contract conditions makes it even more right to be referred to as the administrative contract partially in terms of the party. Turkey Hard Coal Enterprises royalty contracts, contract types of exception handling feature is the scope of the Regulation. The right to state right and the right to discovery right belongs to the license holder and this obligation does not change the obligation in relation to the contracted mining law of the contracting person under the contract. Failure to pay these obligations to the beneficiaries by the redeemer will result in legal consequences only in respect of the licensee and the rewarding person, which is also contrary to the terms of the contract. Failure to pay these obligations to the beneficiaries by the redeemer will result in legal consequences only in respect of the licensee and the redeavance holder, which is also contrary to the terms of the contract.

Anahtar Kelimeler: Sözleşme, devlet hakkı, onay, rödövanş, ruhsat, sevk fişi, ehliyet, tam mükellef.

Keywords: Agreement, state's right, approval, redeavance, licence, waybill, qualification, full fledged taxpayer.

* Sakarya İdare ve Vergi Mahkemesi Başkanı, e-posta:bunyamincitil@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3515-7679

GİRİŞ

Ülkemizde Anayasa, Maden Kanunu ve Yönetmelikler ile düzenlenen maden hukuku madenlerin aranması, işletilmesi, çıkarılan cevherin kısmen işlenmesi ve yine kısmen endüstriyel aşamalarını kapsayan bir hukuk dalıdır. Maden hukukumuzun ana ilkeleri Anayasa'nın 168. maddesinde düzenlenmiştir.

Anayasa'nın ilgili hükmüne göre; tabii kaynaklar ve servetler devletin hüküm ve tasarrufunda olup, bir tabii servet ve kaynak olan madenlerin aranması ve işletilmesi hakkı devlete ait kılınmıştır. Anayasa'da düzenlenen "hüküm ve tasarruf" kavramlarının madenlerin mülkiyetine işaret ettiği ve madenlerin kamu malı olduğu düşüncesi hakim olmuştur. Bu nedenle, Anayasa'nın bu maddesigereği madenlerin aranması ve işletilmesi hakkı asli olarak Devlete verilmiştir. Anayasa bir taraftan da Devletin bu hakkını belirli bir süre için gerçek ve tüzel kişilere verebileceği kuralını getirmiştir. Aslında madenlerin Devlet tarafından işletilmesi yerine üçüncü kişiler tarafından işlettirilmesi hedeflenmiştir. Anayasa, hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek veya tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle yapılacağını kanun koyucunun iradesine ve açık iznine bırakmıştır. Bir taraftan da gerçek veya tüzel kişilere arama ve işletme hakları verilirken, bu kişilerin uyması gereken şartlar yapılacak gözetim ve denetime ilişkin usul ve esaslar ile müeyyidelerin kanunda düzenleneceği benimsenmiştir. Madenlere ait işletme hakkının devri, bir mülkiyet devri olarak kabul etmek mümkün değildir. Maden sahalarını devlet eliyle işletmenin yanında özel kişiler eliyle "işlettirilmesi" kavramı, "hüküm ve tasarruf yetkisinin" bir sonucudur. Devletin madenler üzerindeki denetim ve gözetim yetkisi, asıl anlam ve önemini madenlerin arama ve işletme hakkının üçüncü kişilere verildiği durumlarda göstermektedir.

Türk maden hukukunun dayandığı temel ilkeleri gösteren Anayasanın 168. maddesine istinaden yürürlüğe giren Maden Kanunu'nda, imtiyaz sözleşmeleri yerine madenlerin izin ve ruhsat yöntemiyle gerçek veya tüzel kişilere işlettirilmesi esası benimsenmiştir. Maden Kanunu bir ruhsat hukuku olarak şekillenmiş ve bu ruhsatlar ile içeriği hakların takibi için ayrı bir sicil olan maden siciline kayıt esaslı öngörülmüştür. Maden hukukunda madenlerin işletme hakkının tesisi ile bu hakların devri, hakkın gerçek sahibi olan Devlete ait olup, bu hakların işletme hakkı sahipleri tarafından başka kişilere devri maden hukukunun öngördüğü ve kabul ettiği bir sonuç değildir. Ancak uygulamada, ruhsat sahipleri bu haklarını kâh tüm ruhsat sahasının tek parça halinde kâh birden fazla gerçek veya tüzel kişiye kısım kısım devretme yoluna gitmişlerdir. Bu fiili durumun, belirli şartlar altında hukuki düzenleme ve güvence kapsamına alınması sonucunda, rödövens yöntemi ile madencilik faaliyeti maden hukuku içinde yerini almıştır.

I. MADEN HUKUKUNDA RÖDÖVANS SÖZLEŞMELERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

3213 sayılı Maden Kanunu'nun yürürlüğe girdiği ilk dönemlerde maden sahalarının ruhsatlandırılarak kapatılması, ancak ruhsat alan bu kişilerin maden işletme konusunda gerekli tecrübe ve mali birikime sahip olmaması gibi nedenler, madencilik faaliyetlerini durma noktasına getirmiştir. Bunun sonucu olarak da madencilik faaliyetlerinin doğurduğu şartlar,rödövans¹ sözleşmesini ortaya çıkarmıştır. Rödövans sözleşmelerinin maden hukukunda zaman içinde değişik hükümler ile düzenlenmesi nedeniyle, bu sözleşmenin tanımı ve kapsamı konusunda da farklı değerlendirmeler yapılmıştır.

Rödövans sözleşmeleri, maden sahalarının verimli, güvenli bir şekilde işletilmesi için gerek 6309 sayılı Maden Kanunu gerekse 3213 sayılı güncel Maden Kanunumuzda yer verilen hakların bölünmezliği ilkesinin fiilen aşılması ile madencilik sektörü içinde oluşan kendine özgü bir sözleşme türüdür.

Bölünmezlik ilkesinin amacı, işletilmesinde kamu yararı olan madenlerin rasyonel ve ekonomik olarak değerlendirilmesini sağlamaktır. Maden ruhsatlarına ilişkin yapılan kamulaştırma işlemleri ve 3213 sayılı Maden Kanunu hükümlerinin uygulanması ile 1985 yılından itibaren maden sahaları ruhsatlandırılarak kapatılmıştır.² Böylece bu ilkeyle çelişecek şekilde ruhsat sahalarının bazı kısımlarına yönelik rödövans sözleşmeleri düzenlenerek, rödövansçılara kısım kısım üretim yaptırma yöntemi önemli bir uygulama alanı bulmuştur³. İşletme kabiliyeti ve mali ehliyeti bulunmayan kişilerin elinde kalan ruhsatlara ait maden üretim hakkının kısım kısım kiralanması ile bölünmezlik ilkesinin etrafı dolanılarak, bu ilke önemli oranda etkisizleştirilmiştir.

Rödövans sözleşmelerinin madencilik faaliyetinde yaygınlaşması üzerine maden idaresi tarafından ilk başlarda, rödövansçıların ruhsat hukukunun bir tarafı olmadığı ısrarla vurgulanmıştır. Ne var ki, maden ruhsatlarının işletme kabiliyeti olmayanlar tarafından ruhsat hakkı olarak alınması nedeniyle atıl kalan madenlerin ekonomiye katkı sağlaması içinbu fiili durum, Maden Uygulama Yönetmeliğinde izin kapsamına alınarak hukuki bir hüviyet kazanmıştır. Böylece rödövans sözleşmeleri maden hukukunda kabul gören bir müessese haline getirilmiştir. İlgili düzenlemelerin iptali istemiyle çıkarılan bir uyuşmazlıkta Danıştay, kira ve benzeri sözleşmelere dayanılarak madencilik faaliyetlerinde bulunulmasında, hukuka aykırı bir durum görmemiş ve davayı reddetmiştir⁴.

¹ Bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170921-1.htm>, öğretilerde bahse konu sözleşme yaygın bir kullanım olarak "rödövans" olarak yazılmakla birlikte, Maden Yönetmeliği'nin 3. maddesinde "rödövans" olarak yazıldığından, yazımızda Yönetmelik'te belirtildiği gibi şekilde yazılması tercih edilmiştir.

² Muradiye ÇEVİKÇELİK,"Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödövans Sözleşmeleri", Seçkin Yayıncılık, 1. Bası, 2017, Ankara, s.68.

³ ÇEVİKÇELİK, s. 69.

⁴ ÇEVİKÇELİK, s.70.

Rödövensçinin maden hukukunda taraf olup olmayacağı tartışması, Maden Kanunu'na 2010 yılında eklenen ek 7. madde ile yeniden gündeme gelmiştir. Bu hükümle rödövensçi, yaptığı madencilik faaliyetlerinden doğan İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumlulukların doğrudan muhatabı kabul edilmiştir. Bu sorumluluğun ruhsat sahibinin maden hukukundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağı da mezkur düzenlemede ayrıca belirtilmiştir⁵. Rödüvensçiyi taraf olarak kabul eden bu yasal düzenleme, maden hukuku dışında, iş hukukuna ilişkin bir düzenleme olduğundan, rödüvensçinin maden hukuku anlamında taraf olup olmadığı tartışmasına pek bir katkıda bulunmamıştır.

Bu çalışmada, rödüvens sözleşmesinin özel hukuk ve/veya kamu hukukundaki yerini tespit edebilmek için rödüvens sözleşmelerinin hukuki niteliği ortaya konulacaktır. Bir sonraki bölümde de, mali yükümlülükler yönüyle doğabilecek muhtemel tartışmalara değinilerek, özellikle rödüvensçinin maden idaresine karşı taraf sıfatı taşımadığına ilişkin düzenlemelerin, bu sözleşmelerden kaynaklanan ve maden hukukunu etkileyen uyumsuzluklarla ilgili özel hukuk veya kamu hukuku kurallarının uygulanması konusunda belirli problemlere yanıt aranacaktır.

II. RÖDÖVANS SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

A- Rödüvens Sözleşmesinde Şekil ve İzin Sözleşme Üzerindeki Etkisi

Rödövens kelimesi aslen Fransızca redevance kelimesinden gelmektedir⁶. Redevance ise kira manasına gelmektedir⁷. İngilizce'de rödüvens kelimesi ile aynı anlamda olmak üzere "royalty" kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Royalty, uygulamada bir yazara, bir mucide ya da bir yayımcıya haklarını devretmeleri karşılığında düzenli aralıklarla ödenmesi gereken para; madenleri ya da petrol kuyuları işletilen toprağın sahibine sabit bir miktar olarak ya da üretim birimi üzerinden ödenmesi gereken para, toprak kirası, rödüvens anlamlarında kullanılmaktadır⁸.

Rödövens sözleşmelerinin şekli hususunda TBK⁹'da ve Maden Kanunu'nda herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Maden Yönetmeliği'nde rödüvens

⁵ ÇEVİKÇELİK, s.71.

⁶ Hüseyin AMIKLIOĞLU(a), «Rödövens Sözleşmesi İle İşletilen Bir Maden İşletmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk» D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, s.1274. (<http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/33-HUSEYIN-AMIKLIOGLU.pdf>) Erişim Tarihi: 10.04.2018

⁷ AMIKLIOĞLU(a), s.1274.

⁸ Alper UYUMAZ, Fatma GÜNGÖR, "Rödövens Sözleşmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, Sa.4, s.150.

⁹ Türk Borçlar Kanunu, 04.02.2011 gün ve 27836 sayılı Resmi Gazete, yazının bundan sonraki kısmında kısaca TBK olarak belirtilecektir.

sözleşmesi; “ruhsat sahalarındaki madenlerin işletilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin, bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeler” olarak tanımlanmıştır.Yönetmelikte verilen tanıma bakıldığında; rödövens sözleşmesinin ne şekli şartlarına ne de bedele ilişkin bir ifadeye yer verildiği görülmektedir. Bu nedenle rödövens sözleşmesinin tam anlamıyla bir tanımının yapılmasına ve maden hukukunda uygulamada doğan şeklinin ne tür bir sözleşme olduğuna ilişkin daha kapsayıcı bir tanıma ihtiyaç bulunmaktadır.

Doktrinde, rödövens sözleşmeleri tam iki tarafa borç yükleyen, ivazlı, rızai, sürekli borç doğuran, rödövensçiye kullanma ve işletme hakkı veren ve kural olarak taraflar arasında bir nispi hak doğuran sözleşmeler olarak tanımlanmıştır¹⁰.

Sözleşmede ivaz, karşılıklı anlamına gelmekte olup, her iki taraf da üzerine düşen edimi bir karşı edim beklentisi içinde yapmaktadır. Diğer bir deyişle ruhsatın ve madenin kullanımı bir bedel karşılığında devredildiğinden, bu bedel ödeme borcu, sözleşmeyi ivazlı bir sözleşme haline getirmektedir¹¹. Doktrinde rödövens sözleşmesinin bir bedel karşılığı düzenlenmesinin teorik de olsa zorunlu olmadığını savunan yazarlar da bulunmaktadır¹². Ruhsat sahibi ruhsatlı maden sahasını rödövensçinin kullanımına ve maden üretimine uygun hale getirme borcu altında iken rödövensçi da üretilen madenin kirası niteliğinde ödeme yapmakla yükümlüdür. Ödemeler üretim aşamasında üretilen her birim başına; artan, azalan, sabit bir yüzde ya da miktar olabileceği gibi peşin, belirli devrelerde veya yıldan yıla ödenen bir kira biçiminde de olabilir¹³.

Rödövens sözleşmesi rızai bir sözleşme olup, rızai sözleşme ise sözleşmenin kurulması için tarafların anlaşmasının yeterli olduğu sözleşme türüdür. Bir diğer sözleşme türü olan aynı sözleşme, sözleşmenin kurulması için tarafların anlaşmasının yeterli olmadığı, ayrıca sözleşme konusu malın teslim edilmesi gereken bir sözleşmedir¹⁴. Bu nedenle rödövens sözleşmesinin kurulması için malın, konuya özgü deyişle ruhsatlı maden sahasının rödövensçiye devrine gerek bulunmamaktadır. Dolayısıyla, rödövens sözleşmesi yaparken tarafların uymak zorunda oldukları herhangi bir şekil kuralı bulunmamaktadır. Bu durumda taraflar, rödövens sözleşmesini, şekil serbestisi ilkesi uyarınca adi

¹⁰ AMIKLIOĞLU(a), s.1275.

¹¹ AMIKLIOĞLU(a), s.1275.

¹² Kemal ERDOĞAN(a), “Rödövens Sözleşmesi”, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017 s. 79

¹³ Rahmi UYGUN, “Maden İşletmelerinde Ödenen Rödovens Bedellerinin Muhasebe Sistemi İçinde İzlenmesi”, s.1. (<http://www.muhasebetr.com.yazarlarimiz/rahmiuygun/012/>) Erişim Tarihi: 14.04.2018

¹⁴ AMIKLIOĞLU(a), s.1276.

yazılı şekilde veya noterde düzenleme şeklinde yapabilmektedir¹⁵.

Türk Ticaret Kanunu'nun 11. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, madencilik faaliyeti esnafılık faaliyetini aşan bir ticari faaliyet olarak yürütülebilecektir. Bu nedenle bazı yazarlarca, ruhsat sahasına ilişkin işletme hakkının tamamen devri, bir ticari işletme devri olarak kabul edilmekte ve bu devrin yazılı yapılması ve ticaret siciline tescil ile ilanı da zorunlu görülmektedir.¹⁶ Rödövens sözleşmelerinin bu şartlar dışında taraflar arasında belirlenen ek şartlara göre de düzenlenmesi ve hukuken geçerlik kazanması mümkündür. Rödövens sözleşmeleri, Maden Kanunu'nda ve Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nde ismen belirtilmesine rağmen, ilgili hükümlerde doğrudan düzenlemeye konu edilmemiş, sadece dolaylı bir amaçla zikredilmekle yetinilmiştir. Bu yaklaşımın sonucu olarak, bu sözleşmeye ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmekten kaçınılmıştır. Rödövens sözleşmesine, maden idaresini taraf tutmamak adına, bir taraftan doğrudan düzenleme yapmaktan kaçınılırken bir taraftan da kanun ve yönetmelik hükümleriyle, sözleşmenin taraflarına bir takım yükümlülükler yüklenmiştir¹⁷.

Rödövens sözleşmelerinin kuruluşları konusundaki düzenleme eksikliğinin doğurduğu serbesti, 05.02.2105 tarih ve 6592 Kanun ile yapılan değişiklik ile önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Söz konusu yasal düzenlemeye göre ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında yapılacak rödövens sözleşmeleri Bakanlık iznine tabi tutulmuştur. Rödövens sözleşmesinin TBK'da düzenlenen bir ürün kirası sözleşmesi türü olduğu, yargısal içtihatlarda belirtilmekle birlikte, sözleşmeye maden idaresince verilen iznin sözleşmeye kattığı mahiyet tartışma konusu olmuştur. Bu iznin alınmaması durumunda, Kanunun ilgili hükmü gereği, yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulacaktır. Rödövens sözleşmesinin Bakanlık tarafından izne tabi tutulması şartı, artık bu sözleşmenin diğer kanun hükümleri ile ilişki kurmaksızın yazılı olarak düzenlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira yazılı olmayan sözlü bir sözleşmenin idare tarafından yazılı bir işlem ile onaylanması mümkün değildir. Bu nedenle artık izin müessesesi nedeniyle TBK'nın hükümlerine göre, sözleşmenin yazılı veya sözlü olması gerektiğine ilişkin bir tartışmanın anlamı kalmamıştır. Rödövens sözleşmesi için gerekli kılınan izin zorunluluğu, sözleşmenin yazılı olarak düzenlenmesini gerekli kılan sonucunun dışında, sözleşmenin şekil şartlarına ilişkin başka şart ve kuralı işletmemektedir.

6592 sayılı Yasa ile getirilen bu düzenlemenin sonucunda, kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere, yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, artık ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü

¹⁵ ÇEVİKÇELİK, s.76.

¹⁶ Mustafa TOPALOĞLU(a), "Rödövens Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili" Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, 3-4 Ekim, Afyon, 2015, s.110-111.

¹⁷ UYUMAZ- GÜNGÖR, s. 156.

kişilerile üretim faaliyetlerine yönelik rödövens sözleşmeleri yapamayacaklardır. Aksi halde yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulacaktır¹⁸. Ayrıca yeni Maden Yönetmeliği'nin geçici 11. maddesinde, rödövens sözleşmesini iptal etmeyen ruhsat sahiplerinin yapacağı ruhsat uzatım taleplerinin kabul edilmeyeceği belirtilmiştir.

Özel hukuk anlamında, tarafların karşılıklı iradesiyle doğan rödövens sözleşmesinin, maden hukuku anlamında sonuç doğurması için idare iznine ihtiyaç duyduğu açıktır¹⁹. Böylece rödövens sözleşmesinin maden hukuku anlamında tekemmül etmiş geçerli bir sözleşme olarak kabul edilmesi, Kanunda belirtilen idare izni aşamasının ancak olumlu olarak sonuçlanması ile mümkün olacaktır²⁰. Bu hususu güçlendiren bir yargı kararını vermek gerekirse, ruhsat sahibi ile rödövens sözleşmesinin karşı tarafı olan rödövensçinin, rödövens sözleşmesinin geçerli kabul edilerek sicile tescili amacıyla yaptığı başvurunun reddine ilişkin idari işlemin iptali istemiyle açılan bir davada Danıştay, rödövens sözleşmesine izin vermeyen idare işlemini, esasa girerek iptal etmiştir²¹. Bu karar, rödövens sözleşmesine verilen iznin bir idari işlem olduğunu göstermektedir.

B- Maden Siciline Tescilin Rödövens Sözleşmesi Üzerindeki Etkisi

Mülga Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği'nin 100. maddesinde rödövens sözleşmelerinin maden siciline bilgi amaçlı şerh edilebileceği hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre, rödövens sözleşmesiyle sadece maden işletme izninin ve bu kapsamdaki üretim hakkının devredildiği, sözleşmenin maden siciline tescilinin ihtiyari olduğu ve tescilin bu nedenle kurucu bir nitelik taşımadığı savunulmuştur²². Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de eski Yönetmelik hükümlerinin geçerli olduğu bir hukuki uyumsuzlukta, bu sözleşmelerin sicile tescilinin zorunlu olmadığı, söz konusu tescilin ancak madendeki devlet hakkının takibi açısından hüküm ifade edeceği yönünde karar vermiştir²³. Bunun yanında, maden siciline yapılan ihtiyari tescilin, ruhsat hakkının devri üzerine yeni ruhsat sahibine karşı rödövensçinin sözleşmeden kaynaklı hakkını güçlendirilmiş bir şahsi hak haline getirme gibi ayrı bir sonucu da bulunmaktadır²⁴.

¹⁸ ÇEVİKÇELİK, s.78.

¹⁹ ERDOĞAN(a), s. 87

²⁰ Mustafa TOPALOĞLU(b), Maden Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana, 2011, s.46

²¹ Danıştay 8. Daire, 08.10.2018 gün ve E:2018/3037, K:2018/5372 sayılı karar (Yayımlanmamıştır)

²² ERDOĞAN(a), s. 91

²³ Aktaran: ÇEVİKÇELİK, s.78. bkz, "Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 08.11.2005 gün ve E:2004/12958, K: 2005/12055 sayılı karar"

²⁴ Mustafa TOPALOĞLU(b), s.50

Yeni Maden Yönetmeliğinin 101/2. maddesinde ise, rödövens sözleşmelerinin maden siciline tescil edileceği, ancak bu tescilin bilgi amaçlı olduğu belirtilmiştir. Yeni düzenleme uyarınca da sicile tescilin sözleşmeye kurucu unsur, geçerlik veya etkinlik şartı kattığını söylemek mümkün değildir. Yeni düzenlemede, tescilin amacını bilgi amaçlı olduğu belirtmekle birlikte bunun, rödövens siciline tescilin idareyi sözleşmeye taraf haline getirmediğini belirtmek adına yapıldığını söylemek mümkündür. Yeni Yönetmelik kapsamında artık, tescilin sadece Devlet hakkını takip amacıyla yapıldığını söylemek güçleşmektedir. Maden sicilinin de tapu sicilinde olduğu gibi aleniyet ilkesi gereği yeni ruhsat sahibinin iyiniyet iddiasını ortadan kaldırma işlevi bulunduğunu ve şerhin sözleşmeden kaynaklanan hakkı güçlendirilmiş şahsi hak haline getirdiğini kabul etmek gerekir²⁵. Rödövens sözleşmesinin maden siciline tescili ile özel hukuk anlamında rödövens sözleşmesi ruhsatı devralana karşı da varlığını sürdürecektir. Danıştay biryuşmazlıkta, rödövensçiye ruhsatı devralma hakkı tanınması ve buna rağmen ruhsatın sicile kayıtlı rödövens sözleşmesinin kiracı tarafı dışında üçüncü kişiye devrine izin vermeyen idare işlemini idare hukuku kuralları kapsamında hukuka aykırı bulmamıştır²⁶.

F- Rödövens Sözleşmesinde İşletme Hakkının Devri ve Kapsamı

Maden haklarının devri için ruhsat hakkı sahibi ile bu hakka sahip olmak isteyen kişi arasında öncelikle bir borçlandırıcı işlem yapılmalıdır. Borçlandırıcı işlemler; satış, bağışlama ve mal değişimi gibi sözleşmelerden oluşur. Maden hakkını devreden bu tür sözleşmeler, “maden hakkını devir sözleşmesi (maden ruhsatı devir sözleşmesi)” olarak adlandırılırlar²⁷. İşletme hakkı kavramı, geniş anlamda sadece bir işletmeyi işletme hakkını değil, ortada bir işletme bulunmasa bile bir şeyin ekonomik değerlerinden yararlanma hakkını da kapsar²⁸. Rödövens sözleşmesinde işletme hakkının devri bir maden hakkı devri olmadığı için ruhsat sahibinin maden idaresine karşı yükümlülükleri devam eder. Ruhsat hukukundan kaynaklı olarak maden idaresine karşı asıl sorumlu yine ruhsat sahibidir. Maden idaresi karşısında ruhsat hukukundan sorumlu yine ruhsat sahibi olsa da, ticari konularda rödövensçi işletme hakkını devralabilmektedir. İşletme hakkının devri, rödövens sözleşmesini, madenlerin işletilmesinde kullanılan bir yöntem olan taşeron sözleşmesinden de ayrır. Taşeron sözleşmesinde, ruhsat sahibinin, maden sahasında çalışan işçilere karşı

²⁵ Bünyamin ÇİTİL(a), Maden Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 345

²⁶ Danıştay 8. Daire, 02.12.2014 gün ve E:2014/6656, K:2014/9520 sayılı karar (Yayımlanmamıştır)

²⁷ Kemal ERDOĞAN(b), Maden Hakkını Devir Sözleşmesi İle Rödövens Sözleşmesi Arasındaki Ayırım, Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.-Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXII, Y. 2018, Sa. 1, s. 102

²⁸ Taner AYANOĞLU, İşletme Hakkı Devir Sözleşmeleri, *İÜHF M C. LXV, S.I. 2007, s.4*

iş hukukundan kaynaklı idari mali sorumluluktan sıyrılması mümkün değildir. Ancak işletme hakkının devri kavramının, rödövanşçı ve alt işveren arasında vergi mükellefiyeti yönünden bir farklılık oluşturması mümkün değildir. Her ikisi de ruhsat sahibinden bağımsız olarak vergi mükellefiyetine sahiptir. Yargıtay her rödövanş sözleşmesinde birbirinden bağımsız iki işverenden bahsetmenin mümkün olmadığı, ruhsat sahibinin rödövanşçı üzerindeki denetim yetkisinin, işletme hakkının devrine yol açmayacak şekilde güçlü olması halinde, ürün kirası ve rödövanş sözleşmesi hükümlerinin uygulanamayacağını kabul etmektedir²⁹.

C- Rödövanş Sözleşmesi ve Ürün Kirası Sözleşmesi İlişkisi

Rödövanş sözleşmesinin, ağırlıklı olarak borçlar hukuku anlamında bir ürün kirası sözleşmesi olduğu savunulmakta ve yargısal içtihatlar da rödövanş sözleşmesinin borçlar hukuku anlamında bir ürün kirası sözleşmesi olduğuna hükmetmektedir³⁰. Yargıtay bir kararında ise rödövanş sözleşmelerine TBK'nın 357 vd. maddelerinde düzenlenen ürün kirasına ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiğine hükmetmiştir³¹.

Ürün kirası, sözleşmeye konu olan malı kullanma, semerelerinden yararlanma, işletme hakkı veren kişisel ve sürekli borç doğuran bir sözleşmedir. Sözleşmenin belirli süreli veya belirsiz süreli olarak yapılması sürekli borç doğuran sözleşme çeşidinden olmasına engel değildir³². Bir taşınır veya taşınmazın ürün kirasına konu edilmesi mümkün olduğu gibi işletme hakkının da ürün kirasına konu edilmesi mümkündür³³. Bir ürün kirası, bu kiraya ilişkin TBK'nın 367-375. maddelerinde düzenlenen maddeler gereği sona erebileceği gibi aynı Kanun'un kira sözleşmesine ilişkin genel sona erme sebeplerine göre de sona erebilir³⁴. Ancak, genel sona erme sebeplerinin uygulanabilmesi için ürün kirasına ilişkin özel sona erme sebepleri ile konunun çakışmaması gerekir. Diğer bir deyişle genel sona erme sebepleri, ürün kirası sözleşmesi için sadece tamamlayıcı hüküm olarak görülebilir³⁵.

²⁹ ERDOĞAN(a), s.185, Kübra Doğan YENİSEY, İş Hukukunda İşyeri ve İşletme, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2007, s. 162

³⁰ Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 20.02.2007 gün ve E:2007/111, K:2007/1552 (Yayımlanmamıştır).

³¹ ÇEVİKÇELİK, s.74.

³² Mustafa KOCA, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Kira Sözleşmesine İlişkin Genel Hükümlerine Göre Ürün Kirasının Sona Ermesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S. 4. s. 131. (webftp.gazi.edu.tr>hukuk>dergi) Erişim Tarihi: 10.04.2018

³³ ERDOĞAN(a), s.110, Fikret EREN(a), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 11.Baskı, İstanbul, 2009, s. 450

³⁴ KOCA, s.133.

³⁵ KOCA, s.134.

Ürün kirası sözleşmesinde, kiraya verenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda, kiracı açısından bir fesih sebebi bulunduğu halde, kiraya verenin sözleşme konusu taşınmaz, taşınır veya hakkın devrine ilişkin gerekli izinler için ilgili kurum ve kuruluşlara başvurma yükümlülüğü bulunur. Bu yükümlülük borçlar hukukundan kaynaklanan sözleşmeye dayalı bir yükümlülük olduğu gibi maden hukukundan kaynaklı olarak da ruhsat sahibine yüklenen bir yükümlülüktür. Ruhsat sahibinin bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, rödövensçi adi kiraya ilişkin hükümler ve borçlar hukukunun genel hükümleri gereği ayıba karşı tekeffül hükümlerine başvurabilir³⁶. Süresinde aybın giderilmemesi halinde, rödövensçinin bu ayıpları bizzat gidererek, rödövens bedelinden indirim hakkı bulunmaktadır³⁷. Ruhsat sahibinin bir hukuki ayıp olarak nitelendirilebilecek işletme izin talebinden imtina etmesi halinde, rödövensçinin sözleşme şartlarına uygun olarak maden idaresine başvurması mümkün iken, bu hususun TBK anlamında, mahkeme eliyle ruhsat sahibini ifaya zorlaması veya ruhsat sahibi adına yargısal bir irade açıklaması kaim edilmesi hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Belirtilen durum, kamu hukuku ile özel hukuktan hangisine ilişkin bir alan olduğu ile ilgili bir tercihi zorunlu kılar. Aksi durumda yargı yerleri açısından bir görev çakışması doğması muhtemeldir.

Rödövensçi, sözleşmeye ilişkin özel sona erme sebeplerinden yararlanabileceği gibi kiraya vereni temerrüt hükümleri kapsamında gerekli başvuruları yapmaya zorlayabilir. Aksi bir kabul hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilir. Ancak bunun için rödövens sözleşmesinde gerekli izin başvurularının kiraya veren tarafından yapılacağına ilişkin hükümler bulunmalıdır. Ayrıca yapılacak izin ve işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı için gerekli başvuru yükümlülükleri, maden iradesince sözleşmeye verilen izne aykırı olmamalıdır. Rödövens sözleşmesinin konusu, usulüne göre alınmış maden işletme ruhsatıdır³⁸. Ürün kirası sözleşmesinde, sözleşmenin yapılması veya kurulması için işletme izninin alınmasına gerek bulunmamaktadır. İşletme ruhsatı alınmış bir maden sahasında rödövens sözleşmesi düzenlendiğinde, ruhsat sahibi sözleşme kapsamında işletme izinlerini de alma yükümlülüğünü üstlenmektedir. İşletme izninin alınması, sözleşmenin kurulması veya etkinlik kazanmasına değil, ifa edilebilmesine ilişkindir³⁹. Ürün kirası

³⁶ ERDOĞAN(a), s.145, Hüseyin ALTAŞ, “Hasılat ve Şirket Kirası (BK Mad. 270-298, 2009 Ankara, s.100, Hüseyin AMIKLIOĞLU(b), Rödövens Sözleşmesi, Seçkin yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2016, s.131

³⁷ Haluk TANDOĞAN, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt 1/2, Kira ve Ödünç Verme Sözleşmeleri, 4. Baskı, İstanbul, 2008, s.119; Aydın ZEVLİLİLER, K. Emre GÖKYAYLA, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 15. Baskı, Ankara, 2015, s. 274; Erdoğan, s. 146-147

³⁸ AMIKLIOĞLU(b), s.92

³⁹ ERDOĞAN(a), s.77

sözleşmesi rödvans sözleşmesine uygulandığında, TBK 360. madde gereği ruhsat sahibinin, rödvans sözleşmesinin süresi boyunca maden sahasının işletmeye elverişliliğini koruma yükümlülüğü de doğmaktadır⁴⁰. Zira rödvans sözleşmesinin süresi boyunca aynı sahada küçük parçalar halinde peyderpey birden fazla işletme izni alınması da gerekebilir.

D- İdari Sözleşmeler

Sözleşmeler geleneksel olarak özel hukuk sözleşmeleri ve idari sözleşmeler şeklinde bir ayırımı tabi tutulmaktadır. Bu ayırımın esasları ile uyuşmayan karma nitelikte sözleşmeler de mevcuttur. Özellikle düzenleyici ve denetleyici görevlere sahip kamu kurumlarının, idare ile özel hukuk kişilerinin kendi aralarındaki sözleşmelere müdahale ettiği, hatta bazı mali hükümlerin düzenlemesine kadar gidebildiği görülmektedir⁴¹. Özel hukuk sözleşmelerine idarenin onay işleminin, idareyi sözleşmenin üçüncü tarafı yapıp yapmayacağı veya sözleşmenin hangi tarafı ile bir taraf ilişkisi doğuracağının açıklığı kavuşturulması gerekmektedir.

Bir sözleşmenin idari sözleşme olarak kabul edilebilmesi için taraflardan en az birinin idare olması gerekir.⁴² Fransız hukukunda bayındırlık işi yapmakla görevlendirilmiş ve özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip bir ortaklığın müteahhit ile yaptığı sözleşmenin idari sözleşme olarak kabul edilmesi gibi bir uygulama Türk hukukunda bulunmamakta, her iki tarafın da özel hukuk tüzel kişisi olması halinde yapılan hizmetin mahiyeti ne olursa olsun, bu sözleşme, idari sözleşme olarak kabul edilmemektedir⁴³.

Bir sözleşmenin idari sözleşme olarak kabul edilmesi için gereken diğer şartı ise, sözleşmenin kamu hizmetinin yürütülmesi ile ilgisi olmasıdır. Bir hizmetin kamu hizmeti olarak kabul edilmesi için sözleşmeden beklenen kamusal yararın özel yarardan önde olması gerekir. Zira, idari sözleşmede kamu yararı ile kişisel yararlar karşı karşıya olmakla beraber kamu yararı kişisel yarardan daima üstündür⁴⁴. Anayasa Mahkemesi, madenlerin aranması ve işletilmesine ilişkin madencilik faaliyetlerini, kamu hizmeti olarak kabul etmektedir⁴⁵.

⁴⁰ AMIKLIOĞLU(b), s.127, Fikret EREN(b), “Borçlar Hukuku, Özel Hükümler”, Yetkin Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2014, s.458

⁴¹ Murat SEZGİNER, İdarenin Müdahale ettiği Özel Hukuk Sözleşmeleri (Birleşik İradeli ‘Birleşme’ Sözleşmeler), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, Sa 1-2. s.1590 (http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/17_1-2_52.pdf) Erişim Tarihi: 10.04.2018

⁴² ÇEVİKÇELİK, s.72.

⁴³ SEZGİNER, s.1592.

⁴⁴ SEZGİNER, s.1593.

⁴⁵ Aktaran: ERDOĞAN(a), Anayasa Mahkemesi, 14.01.1980 gün ve E:1979/1, K:1979/30 sayılı karar

İdari sözleşmede bulunması gereken başka bir şart ise idarenin sözleşmede özel hukuku aşan idari yetkilerle donatılmış olması gerekliliğidir⁴⁶. Bu nedenle idarenin kamu yararını koruyabilmesi ve gözetebilmesi için kişisel yararı temsil eden kişiye karşı özel hukuk sözleşmesinde taraflara tanınmayan bazı ayrıcalıklara ve üstün yetkilere sahip kılınması gerekmektedir⁴⁷. İdarenin sözleşmeleri özel kişilerle yapacağı sözleşme, idari sözleşme olabileceği gibi tarafların eşit olduğu özel hukuk sözleşmesi şeklinde de olabilir. İdari sözleşmelerde, idare, sözleşmeyi sona erdirmeye ve şartlarını değiştirme konusunda, idarenin özel hukuk sözleşmelerinde bulunmayan ayrıcalıklara sahiptir. İdarenin, sözleşmenin diğer tarafı ile eşit şartlara sahip olduğu ve kamu hizmeti ile ilgisinin belirgin olmadığı, bununla birlikte gelir sağlayıcı özelliğinin baskın olduğu sözleşmeler de idarenin sözleşmesi olacaktır. Kamu yararı ve kamu hizmeti amacı gütmeyen idarenin belirtilen sözleşmelerinin, bu nedenle idari sözleşme olarak kabul edilmesi mümkündür.

E- Karma Sözleşme veya Birleşme İradeli Sözleşmeler

Ülkemizdeki ekonomik, teknolojik ve ticari gelişime paralel olarak özel hukuk sözleşmeleri ve idari sözleşmeler dışında üçüncü bir sözleşme türü olarak “birleşik iradeli” karma sözleşmeler de önemli oranda kendine yer bulmaya başlamıştır. Bu sözleşmelerde sözleşmenin tarafları dışında idare, kamu gücünün verdiği denetim ve gözetim yetkisinin bir sonucu olarak taraf iradelerine, onama, değiştirme, kaldırma gibi kendi iradesini ekleyerek sözleşmenin oluşumuna katkıda bulunmaktadır. İdarenin sözleşmenin şeklini belirlediği sadece boşluk bıraktığı konularda tarafların sözleşme özgürlüğü bulunan tip sözleşmeler de birleşme sözleşmeleri bakımından önem taşımaktadır. Tip Sözleşmelerde yer alan hükümler, doğrudan mali hüküm niteliği taşımamakla birlikte dolaylı olarak mali ilişkileri etkilemektedir⁴⁸.

Birleşme sözleşmelerinin asıl belirgin özelliğini taşıyan sözleşmeler, iki özel hukuk kişisi arasındaki sözleşmede, sözleşme konusu işin yürütülmesine ilişkin esasların yanında, mali hükümlerin, karşılıklı edimlerin de idare tarafından belirlendiği sözleşmelerdir. Bu sözleşmeler, bazı yönleriyle idareye, idari sözleşmeden daha çok yetki ve kamusal güç vermektedirler. Birleşme sözleşmelerindeki mali hükümler, sözleşmenin tarafı olmayan idare tarafından tek yanlı olarak belirlenmekte ve tarafların iradesinden ziyade sözleşmeye taraf olmayan idarenin iradesini yansıtmaktadır. İdari sözleşmelerde sözleşmenin mali hükümleri karşılıklı müzakere ile ortak olarak belirlenir ve akdi bir nitelik taşır⁴⁹.

⁴⁶ ÇEVİKÇELİK, s. 72.

⁴⁷ Danıştay 10. Dairesi, 29.04.1993 gün ve E:1991/1, K:1993/1752 sayılı Kararı, Danıştay Dergisi, S. 88, s.463.

⁴⁸ SEZGİNER, s. 1594.

⁴⁹ SEZGİNER, s.1595.

Birleşme iradeli sözleşmelerde idarenin işleme verdiği onay birel idari işlem olmakla beraber, idarenin sözleşme şartlarını çoğunlukla önceden belirlediği ve ilan ettiği tip sözleşmeler veya katılma sözleşmeleri, kamu idaresinden aldığı hakkı devredenlerin sayısı ve soyut niteliği yönüyle genel düzenleyici işlem niteliğindedir. İmtiyaz hakkı sahibinin tek bir kişi olması ve bu hakkını, idarenin onayı ile birden fazla kişiye devredebildiği ve idarenin bu devirlere ilişkin devreden yönünden özel, devralanların sayısı ve önceden kim olduklarının belli olmamasına bağlı olarak, devralanlar yönünden genel kuralları bulunan işlemler genel karar olarak kabul edilmelidir⁵⁰.

Tip sözleşmeler genel düzenleyici işlem olarak kabul edilmektedir. İmtiyaz hakkı sahibi bu hakkını belirli bir ücret karşılığında diğer kişilere sözleşme şartlarına bağlanılarak gördürebilir. Önceden belirlenmiş kurallara uygunluk yönünden idarenin her bir sözleşme için ortaya koyduğu irade, her şart ve takdirde icrai ve taraflar üzerinde sonuç doğurması nedeniyle idari işlemlerdir. Tip sözleşme veya katılma sözleşmelerinin her iki türü de sözleşmeyi imzalayacak taraflar açısından, sözleşmenin önceden ilan edilen şartları yönüyle müzakere şansının olmadığını göstermektedir. Bu verilen bilgilerden, tarafların düzenlenecek sözleşmelerdeki düzenleyici işlemlere isabet eden kısımlar yönüyle imzaladıkları sözleşmenin bir idari sözleşme olmasının mümkün olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Tip sözleşmeye uygunluk açısından imzalanan her sözleşmeye eklenen onay iradesi sadece bir idari işlemdir. Sözleşmenin özgürce ve sadece taraflar arasında müzakere edilen kısımları ise özel hukuk sözleşmesi niteliğinden dolayı bu kısımlar açısından da bir idari sözleşme özelliği taşımamaktadır.

Öte yandan birleşme iradeli sözleşmelerin, idarenin her sözleşme için kendisini önceden tip sözleşme kuralları ile bağlamaması nedeniyle bu sözleşmelerde taraflar arasında ve taraflar iradesine eklenen idarenin onay şeklindeki idare açıklamasında, teorik olarak da olsa bir müzakere şansı veya ihtimalinin bulunduğu söz etmek mümkündür. Belirtilen şekilde doğacak sözleşmelerde, idare iradesinin yöneldiği kişi sayısı kadar idari sözleşme, sözleşmede idarenin iradesinin yönelmediği taraf ilişkileri yönüyle de bir özel hukuk sözleşmesinin bulunduğu kabul etmek mümkündür.

Birleşme iradeli sözleşmeler şayet müzakere ve karşılıklı tavizlere müsait ise, bir yönüyle özel hukuk sözleşmesi bir yönüyle de idari sözleşme olmak üzere iki ayrı sözleşmeyi bünyesinde barındırmaktadır.

Birleşme iradeli sözleşmenin hem özel hukuk sözleşmesi hem de idari sözleşme iradeleriyle iç içe geçmesi durumunda özel hukuk sözleşmesine ilişkin kaybedilme şartlarının, idari sözleşmenin akıbetini de doğrudan etkileyeceği

⁵⁰ SEZGİNER, s. 1607; Bahtiyar AKYILMAZ, Murat SEZGİNER, Cemil KAYA, Türk İdare Hukuku. 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012, s.379-380

tabidir. Sözleşmenin taraflar arasındaki sözleşme şartlarına uyulmamaktan dolayı feshi sonucu, sözleşmenin idari sözleşme boyutu da kendiliğinden son bulacaktır. Feshin haksız ve kusurlu olan yüzünden gerçekleşmesi durumunda, sözleşmede cezai şart varsa, bu cezai şartın da özel hukuk hükümlerine tabi olduğunu kabul etmek gerekir. Görüldüğü üzere rödövens sözleşmesinin, birleşme iradeli sözleşme şekline çok benzediği görülmektedir.

F- Rödövens Sözleşmesinin Maddi Şartları ve Diğer Sözleşmelerle İlişkisi

Rödövens sözleşmelerinde ruhsat sahibi ile rödövensçi arasında çıkan uyuşmazlıklarda sözleşme hükümleri dikkate alınarak Bakanlığın verdiği kararın geçerli olduğu belirtilmektedir. Bakanlık böyle bir uyuşmazlığı çözerken, ruhsat sahasındaki faaliyetlerin aksamaması ve rezervlerin teknik yönden en iyi şekilde işletilmesinin sağlanmasına dikkat etmek durumundadır. Sözleşmeye izin veren Bakanlık, ruhsat sahibi ile rödövensçi arasında sadece maden hukukunu ilgilendiren konulara müdahale ederek uyuşmazlığı çözüme kavuşturabilir. Bunun dışındaki akçalı işlere ilişkin uyuşmazlığa Bakanlığın müdahale ederek bir idari işlem tesis etmesi mümkün değildir. Zira sözleşme içeriğindeki akçalı hükümlerden kaynaklı uyuşmazlıklar, maden hukukunun konusunu oluşturmamakta, bizzat özel hukuk alanına ilişkin bulunmaktadır.

Ruhsat sahibinin maden hukukundan kaynaklı olarak Bakanlığa karşı sorumluluğu rödövens sözleşmesinin geçerli olduğu süre boyunca da devam etmektedir. Bakanlık, madenlerin ülke ekonomisine en iyi şekilde katkı sunması için ruhsat sahası üzerinde madencilik faaliyetlerini denetler. Bakanlık ruhsat sahibi ile rödövensçi arasında sınırlı olarak maden hukukuyla ilgili konularda idari işlemler tesis edebilir. Bu işlemlerin tarafı ve sorumlusu ise ruhsat sahibidir. Bakanlık madencilik faaliyetlerinin en iyi şekilde yürütülmesi gayesiyle, sözleşmenin taraflarına ilişkin sınırlı konularda karar verir. Bu konular, tarafların birlikte belirlediği daimi nezaretçinin atanması ile ilgili kararlar, tarafların birlikte veya ayrı olarak başvurması halinde bastırılacak sevk fişleri ile yine tarafların birlikte başvurması halinde rödövens sözleşmesinin sicilden silinmesi gibi idari işlemlerden oluşabilir. Bakanlığın rödövens sözleşmesinin sicile tesciline, sicilden silinmesine ilişkin verdiği kararlar, sözleşmenin şartlarına bir müdahale niteliğinde değildir. Ruhsat içeriğinde yer alan işletme hakkının kısmen veya tamamen devrinin maden hukukunun genel ilkelerine uygun olup olmadığına karar vermek şeklinde idari işlemler tesis edilir. Ayrıca, ruhsat sahasında kayıtlı rödövens sözleşmesine konu alanın sonradan düzenlenecek diğer rödövens sözleşmeleri ile çakışıp çakışmadığı yönünden de idarenin rödövens sözleşmesine izin vermesi mümkündür. Rödövens sözleşmesinde taraflar arasında idarenin müdahil olarak verdiği bu kararlar, bir hakem kararı değildir. Dolayısıyla bu karar, idari yargı denetimine tabidir ve iptal davasına konu olabilir⁵¹.

⁵¹ Mustafa TOPALOĞLU(c), "Rödövens Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Türkiye 17 Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi-TUMAKS 2001,

Maden hukukunda rödövans sözleşmesinde idarenin sözleşmenin geçerliliğine verdiği onay yetkisi, basit bir tasdik değildir. Hatta 2017 yılında Maden Bölgelerine ilişkin getirilen yasal düzenleme ile Bakanlığa verilen, r d vansının hakları konusunda özel hukuku aşan idari yetkilersonucunda rödövans sözleşmesi, kendine idare hukukunda biraz daha fazla yer edinmiştir. Bir idari işlem olan maden bölgesi kararının sonucunda ruhsatlı sahalardaki rödövans sözleşmeleri bu işlemin sonucu olarak ortadan kalkmaktadır. İdari sözleşmelerde idarenin sözleşmeyi sona erdirmeye konusundaki sözleşmenin karşı tarafına göre ayrıcalıklı olan bu yetkisi, birden fazla ruhsatlı alanın maden bölgesi olarak ilan edilmesi ile ruhsatlar üzerinde kurulan ve sicile tescil edilmiş rödövans sözleşmeleri açısından derhal sonuç doğurur. Ancak, belirtilen durumda r d vanss zleşmesinin sona ermesi, idari sözleşmeyi sona erdirmeye gibi idareye verilen doğrudan bir yetkiden ziyade, başka bir idari işlem için verilen yetkinin gereği tesis edilen bir idari işlemin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Maden ruhsat birleştirmelerinde, iptal edilen rödövans sözleşmesi nedeniyle r d vansının yatırım giderlerinin ne Şekilde ödeneceği konusundaki belirsizlik, Maden Yönetmeliğinde ve Maden Bölgelerine Ruhsatların Taşınmasına İlişkin Yönetmelik ile önemli giderilmiştir. Maden bölgesi kurulması ile r d vansının yatırım giderlerinin, Maden İdaresi veya lehine karar verilen yatırımcı kuruluş tarafından r d vansıya ödenmesi esası getirilmiştir. Bu işlemler, r d vansı ile ruhsat sahibi arasında kurulan rödövans sözleşmesine verilen iznin de ötesinde, maden hukuku kapsamında r d vansı hakkında idare hukuku çerçevesinde tesis edilen işlemlerdir. R d vansının Maden Kanunu kapsamında maden idaresini, rödövans sözleşmesinin idari bir tasarrufla iptali nedeniyle idari uyuzmazlık yönüyle hasım alması mümkündür. Birleşme iradeli sözleşmelerde Danıştay imtiyaz hakkını alan özel hukuk kişişi ile üretim sözleşmesi düzenleyen özel hukuk kişilerinin EPDK'ya karşı dava açma hakkının bulunduğunu kabul etmektedir⁵². Aynı hususun rödövans sözleşmesini iptal eden idareye karşı açılan davalar açısından da geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.

Yeni Maden Yönetmeliği'nin 101. maddesinde rödövans sözleşmesinin maddi Şartları kısmen de olsa düzenlemeye konu edilmiştir. Ruhsat sahibi ile  cnc  kişişi arasında yapılacak rödövans sözleşmeleri Kanunda da belirtildiği üzere Bakanlığın iznine tabi tutulmuştur. Sözleşmeye geçerlilik kazandıran, idareye verilen iznin Şartları somut olmaktan ziyade maden hukukunun genel kurallarından oluşmaktadır. Ayrıca ruhsatlı sahanın işletilmesi için kurulan rödövans sözleşmelerinin devri ve intikalinde idarenin iradesi maden siciline

 2001, ISBN 975-395-416-6, s. 252, (http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/afd8346a677af9d_ek.pdf) Erişim Tarihi:10.04.2018

⁵² Danıştay 13. Dairesi, 06.04.2011 tarih ve E:2008/2695, K: 2011/1368 sayılı Kararı (Yayımlanmamıştır).

bilgilendirme ile sınırlı tutulmuş, maden siciline şerh verilmesi ise zorunlu kılınmıştır.

Yönetmeliğin belirtilen maddesinde, bir ruhsat sahasında rödövens talebinin olması durumunda, talep edilen alanın madencilik faaliyeti yapılabilecek büyüklükte olup olmadığı ve işletme faaliyetlerinin birbirini olumsuz etkileyip etkilemediğinin verilecek izin için esas alınacağı belirtilmiştir. Hüküm fıkrasına bakıldığında, idarenin sözleşme üzerindeki asıl iradesinin sözleşmenin kuruluş aşamasına ilişkin olduğu görülmektedir. İdarenin değerlendirme yetkisinin görüş niteliğinin ötesinde uygun bulma, reddetme, değiştirme gibi bir işlem olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle idarenin bu iradesinin de bir taraf işlemi olarak görülmesi gerekir. İdarenin bu değerlendirme, uygun bulma veya uygun bulmama işlemi ile sözleşme doğrudan kurulmuş olmayacak, sadece geçerliliğine ilişkin karar verilmiş olacaktır. Ayrıca idarenin bu değerlendirmesi ve sözleşme şartlarını uygun göreceğini belirttiği irade açıklaması, tarafların iradesinden farklı olduğu takdirde, sözleşme taraflarının yeni bir irade açıklamasına ihtiyaç duyulacağı açıktır. İdarenin sözleşmeye katılan iradesi, diğer iradelerle birleştiği takdirde, ancak madencilik konusunda geçerli bir rödövens sözleşmesi doğacaktır. Sözleşmenin geçerlilik unsuru olan izin ile idare sözleşmenin tarafı olacaktır. Ancak bu taraf sıfatı, idarenin rödövensçiye karşı özel hukuk anlamında bir taraf olduğunu göstermez.

Maden iradesinin sözleşmeye taraf olmaması hükmü, idarenin, ruhsat sahibi ile rödövensçi arasındaki özel hukuk hükümlerinin sonuçlarından ve İş Kanunu'ndan kaynaklı sorumluluktan sorumlu tutulmama şeklinde anlaşılmaktadır. Zira maden bölgesi kurma girişiminin süresinde tamamlanmaması halinde, rödövens sözleşmesi geçersiz hale gelecek, bunun sonucu olarak da rödövensçinin yaptığı yatırım giderleri, idarece rödövensçiye ödenecektir. Sözleşmenin ürün kirası sözleşmesi karakteri gösteren kısmına taraf olmayan idarenin Maden Yönetmeliğinin ilgili hükmü gereğince sözleşmenin kamusal karakterine ilişkin kısım yönüyle bir taraf sıfatı bulunduğu yatırım gideri ödemesi yönüyle belirgin hale gelmektedir.

Öte yandan, Maden Yönetmeliğindeki rödövens sözleşmesine ilişkin devir ve intikallerin idareye bildirileceği de kural altına alınmıştır. Bilgilendirme yükümlülüğü, özellikle mali yeterlilik ve diğer ehliyet şartları açısından önem taşımakta ve idarenin sözleşmeye müdahale etme açısından bir yetkisi olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, bilgilendirmenin bir gereği olarak idarenin ruhsat sahası üzerindeki denetim ve gözetim yetkisinin rödövens sözleşmesi kuralları içinde de devam ettiğini göstermektedir.

İdarenin rödövensçi ile taraf ilişkisi kurabileceği diğer bir durum da, Maden Kanunu'nun 10. maddesine istinaden beyanda noksanlık ve hata olarak kabul edilen bildirim yükümlülüğünün ihlaline ilişkindir. Yönetmeliğin 101/9. maddesi gereği, rödövens usulü ile faaliyet gösteren tüzel kişiler de dahil olmak üzere,

doğrudan/dolaylı ortaklık yapısı ve adres bilgilerinde yapılan değişiklikler bir ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirilmektedir. Hisse payı %10'un üzerinde olan bir şirket bulunması halinde bu tüzel kişiliğin de hisse payı bilgilerinin bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, Maden Kanunu'nun 10. maddesinin dördüncü fıkrasında, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyene 2 aylık süre içinde bu hata ve noksanlığın giderilmesi, aksi takdirde verilecek olan 20.000.00 TL idari para cezası kesileceği ihtar edileceği kurala bağlanmıştır. Söz konusu bildirim yükümlülüğüne bakıldığında, özellikle ortaklık yapısına ilişkin bazı hususların ruhsat sahibi tarafından bilinmesi mümkün olmayacağından, yaptırımın muhatabı ve tarafının rödövanşçı olacağı açıktır. Kaldı ki beyanın bağlandığı hukuki sonuç olarak kabul edilen bildirim yükümlülüğünde, beyan iradesinin rödövanş sözleşmesi ile devri mümkün değildir, zira beyan kişi ile kaim bir doğruluk taahhüdü ve yükümlülüğüdür. Bu durumda, sözleşme gereği yapılan madencilik faaliyetinde sınırlı da olsa, maden idaresinin rödövanşçı üzerinde, taraf sıfatı doğuran gözetim ve denetim yetkisinin bulunduğu söylenebilir⁵³. Ancak rödövanş sözleşmesinin taraflar arasında iptal edilmesine ve feshine ilişkin işlemler yönüyle bu sözleşme üzerinde idarenin iradesi bulunmamaktadır.

Ereğli kömür havzalarında idarenin rödövanş yoluyla kömür çıkarma şeklindeki rödövanş sözleşmeleri dışındaki diğer rödövanş sözleşmeleri açısından Maden Yönetmeliğinde bir tip sözleşme kuralı bulunmamaktadır. Rödövanş sözleşmesinin bir idare işlemi ile sonlandırılması mümkün olsa da rödövanş sözleşmesi üzerindeki idari işlem etkisinin sözleşmenin kendisine yönelik olmadığı, sözleşmenin idari işlemle etkilenerek dolaylı olarak sona erdiği görülmektedir. Bu nedenle özel hukuktan ve maden hukukundan kaynaklı bu üçlü karma yapısı nedeniyle idarenin gerek bu sözleşmenin kuruluşu gerekse sözleşme içeriği hakkın aynı statüde bir sözleşme ile bir başka özel hukuk kişisine devrine ilişkin verilen izin işleminden dolayı rödövanşçı, idare ve ruhsat sahibi arasında bir idari sözleşme bulunduğunu kabul etmek kolay gözükmemektedir. Ancak, madencilik faaliyetinin doktrin kararlarının aksine, AYM ve Danıştay kararlarından da görüleceği üzere, bir kamu hizmeti olarak kabul edildiği de açıktır.

Rödövanş sözleşmesinin üçlü yapısının kamu hukukuyla ilgili kısmı yönünden bakıldığında, bir kamu hizmetinin yürütülmesi ile ilgili olarak bu sözleşmenin idarenin onayı, denetimi ve sözleşmeyi dolaylı sona erdirmeye gibi ayrıcalıklı yetkisi yönüyle de olsa bir idari sözleşme unsurunu taşıdığı görülmektedir. Ancak sözleşmenin maden hukukunu ilgilendirmeyen kısmı yönüyle ruhsat sahibi ile rödövanşçı arasında bir özel hukuk sözleşmesi unsuru barındırdığı da ortadadır.

⁵³ ÇiTİL(a), s.239

Yargı kararlarında ve doktrinde hakim görüş olarak rödövens sözleşmesinin ürün kirası sözleşmesi olarak kabul edildiği görülmekle birlikte, sözleşmede işletme hakkını aşan hükümler bulunması halinde sözleşmenin niteliğinin önemli oranda değişeceği açıktır. Ruhsat sahasının tüm alet, edevat, mevcut galeriler ve taşınır araç gibi yatırım unsurları ile birlikte devrinde, ürün kirası sözleşmesi kabulünde duraksama bulunmamaktadır. Tüm bunların yanında rödövens sözleşmesi, işletme ruhsatı ve izinlerinin alındığı dönem sonrasına ait bir sözleşme olmasına rağmen, ruhsat sahasının henüz işletme izinleri alınmamış kısımlarının sonradan alınarak maden üretimine başlanması ve rödövens sözleşmesinin kapsamında bu kısımların da bulunması halinde, yeni yatırımlar da gerekeceği açıktır. Bununla beraber, tarafların TBK.m.19'da yer alan sözleşme özgürlüğü çerçevesinde özgür iradeleri ile bu tip sözleşmesel ilişkiler kurarak, kanunda düzenlenmemiş sözleşme tipleri yaratabilmesi mümkündür. Bu sözleşmelere isimsiz sözleşme adının verilmesi, kanun koyucu tarafından bu sözleşmelere herhangi bir isim verilmemesinden kaynaklanmaktadır⁵⁴. Ruhsat sahibi ile rödövensçi arasında düzenlenen sözleşme, idare tarafından maddi ve şekli şartların belirlenmediği alanda ürün kirasını aşacak şekilde kurulacak bir sözleşmenin tasdik edilmesi halinde rödövens sözleşmesi bir isimsiz sözleşme olacaktır⁵⁵.

İdarenin vereceği izin borçlar hukuku kurallarından bağımsız idare hukukunun bir dalı olan maden hukuku kurallarına göre verilen bir izindir. Bu nedenle, rödövens sözleşmesine sadece ürün kirasına ilişkin hükümlerin uygulanması mümkün değildir. Rödövens sözleşmeleri öncelikli olarak Maden Kanunu'na ve Yönetmeliğine onda hüküm bulunmadığı takdirde Ticaret Kanunu hükümlerine, şayet bu hükümler de tam olarak konunun çözümlenmesine yetmiyorsa TBK'nın ürün kirası ile adi kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlere başvurulur yorumlanmalıdır⁵⁶.

Öte yandan, ürün kirası sözleşmesinde, adi kira sözleşmesinden farklı olarak kiracının kiralananı kullanma yükümlülüğü bulunmaktadır⁵⁷. Sözleşmenin tarafları arasındaki özel hukuk ilişkisi, sözleşmeye verilen kamu hukuku kaynaklı izin, yine izin sonrası devam eden gözetim ve denetim yetkisi, madencilik faaliyetini engelleyen taraf ilişkilerine de müdahaleyi zorunlu kılmaktadır. Sevk fişi bastırmak için idareye başvuru yapmaktan imtina eden ruhsat sahibi örneğinde olduğu gibi, bu ilişkinin tek başına ürün kirası sözleşmesi veya kiraya ilişkin kurallar içinde çözümlenmemesi gerekir. Doktrinde ise kiraya ilişkin sona erme sebepleri olarak TBK'nın genel sona

⁵⁴ UYUMAZ, GÜNGÖR, s.156.

⁵⁵ UYGUN, s.3

⁵⁶ Ömer GÜNAY, Maden Hukuku, Seçkin Yayıncılık 2. Bası, Ankara 2017, s.181.

⁵⁷ Cevdet YAVUZ, Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, 10. Baskı, 2012 İstanbul s. 210-211

erme sebeplerinin uygulanacağı savunulmaktadır⁵⁸. Kiraya ilişkin sona erme sebeplerinin uygulanması halinde sadece haklı nedenle fesih, ayıba karşı tekeffül hükümleri ile sözleşme sona erecektir. Temerrüt hükümlerinin ise ruhsat sahibi adına maden idaresine başvuru şeklinde yargı eliyle bir irade kaim etme fonksiyonu tartışmalıdır. Kamu hizmeti niteliği taşıdığı yargı kararlarıyla vurgulanan madencilik faaliyetini olumsuz etkilenmemesi adına, bu alanın maden idaresi ile rödövanşçı arasında bir taraf ilişkisi kurulduğunun kabulü ile çözümlenmesi mümkündür. Bu nedenle akçalı konular dışında sözleşmenin ruhsat sahibi ile rödövanşçı arasında madencilik faaliyetlerine yönelik idari işlem şeklinde bir idare müdahalesinin bulunduğunu kabul etmek, madencilik faaliyetinin taşıdığı üstün kamu yararıyla uyumsuz bir sonuç olmayacaktır. Bu durum da, ürün kirası sözleşmesinin rödövanş sözleşmesinin sadece, maden hukuku hükümleri dışında kıyasen uygulama alanı bulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

G- Rödövanşçıda Bulunması Gereken Ehliyet Şartı

Medeni hukuk anlamında tam ehliyet ile maden ehliyetine ilişkin birlikte aranan şart, ruhsat sahibinin rödövanş sözleşmesi bakımından taraf ehliyetini oluşturur. Rödövanşçının maden ehliyetine sahip olma şartını ise taraf ehliyetinden ziyade ifaehliyetinin bir parçası olarak kabul eden görüşler bulunmaktadır⁵⁹. Rödövanşçıda bulunan maden ehliyetinin ifa ehliyeti olarak görülmesinin bir sonucu olarak, rödövanş sözleşmesi ürün kirası olarak kabul edilmektedir⁶⁰. Ancak, madencide bulunması gereken mali yeterlilik ruhsat hakkı açısından nasıl belirleyici ise, rödövanşçı açısından da sözleşmenin geçerliliği konusunda da belirleyicidir.

Ruhsat sahibileri rödövanşçı arasında düzenlenen ve maden idaresi tarafından verilen izin işlemi ile geçerlik kazanan rödövanş sözleşmesinde, rödövanşçının ehliyetine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Rödövanşçıda bulunması gereken ehliyetin maden haklarına sahip kişilerde de bulunması gerektiği savunulmakla⁶¹ birlikte bu konuda gerek Maden Kanunu'nda gerekse Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinde herhangi bir hüküm yok idi.

Yeni Maden Yönetmeliği'nin de bu konudaki belirsizlikler açık bir düzenleme ile bertaraf edilmiş ve konu açıklığa kavuşturulmuştur. Yönetmeliğin 101/5. fıkrasında, rödövanşçının Maden Kanunu'nun 6. maddesinde yer alan maden haklarına sahip olma ehliyeti ile Yönetmelikte belirtilen mali yeterliliğe sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

⁵⁸ Mustafa TOPALOĞLU(b), s.51

⁵⁹ AMIKLIOĞLU(a), s.1277.

⁶⁰ AMIKLIOĞLU(a), s.1275.

⁶¹ ÇEVİKÇELİK, s. 71.

Damga Vergisi Kanunu'nun Ek-2. maddesi hükmüne ise döviz kazandırıcı faaliyetler kapsamında yabancı bir şirketin rödövens karşılığı kömür çıkarılması faaliyetleri, damga vergisinden müstesna edilerek, Türk kanunlarına göre kurulmayan yabancı firmaların rödövensçi olmasının yolu açılmıştır. Söz konusu genel kuralda, döviz kazandırıcı faaliyet için Türk Ticaret Kanunu'na göre tam mükellef bir şirket kurularak döviz kazandırıcı faaliyetler teşvik edilmiştir. Aynı maddenin 5-j bendinde; kamu kurum ve kuruluşlarınca uluslararası ihaleye çıkarılan maden havzalarından rödövens karşılığında maden çıkarımı ve işletmesiyle ilgili üretim faaliyetlerinin, damga vergisinden müstesna olacağına ilişkin tam ve dar mükellef ayırımı yapılmamıştır . İlgili hükümde, rödövens karşılığı kömür çıkarılmasına ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre tam mükellef bir kurum niteliğine sahip şirket kurulması şartı getirilmediği görülmektedir. Yabancı kurum ve kuruluşlara verilen rödövens karşılığında kömür çıkarma sözleşmelerinin, bu yabancı kurum ve kuruluşların tüzel kişiliği için geçerli olacağı, yabancı gerçek bir kişinin ise Türkiye Taş kömürü Kurumu ile rödövens sözleşmesi imzalamasının ehliyet yönüyle mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Bu durumda anılan istisna hükmü dışında, maden haklarına sahip olmak için gerekli olan tüm ehliyet şartlarının rödövensçi için de aranması gerektiği açıktır.

III. RÖDÖVANSÇININ MALİ YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE KULLANACAĞI BELGELER

Rödövens sözleşmesinin kamu hukuku ve özel hukuk alanındaki yerinin tespit edilebilmesi için rödövensçinin, maden hukukundan kaynaklı mali yükümlülüğü, belge kayıt düzenine tabi sevk fişi kullanım hakkı ve şartları ile vergi mükellefiyeti bakımından doğurduğu etkilere de değinmek gerekir.

A- Rödövens Sözleşmesinde Devlet Hakkı Yükümlülüğü

Rödövens sözleşmesi, ruhsat sahibi ile rödövensçi arasında ürün kirası olarak kabul edildiği takdirde, bir kamusal mali yükümlülüğün mükellefinin sözleşme ile değiştiğini kabul etmek mümkün olmamaktadır. Kamu hukuku kuralları gereği, sözleşme içeriği ne olursa olsun devlet hakkının borçlusu ruhsat sahibi olacaktır. Bu nedenle cevher üretiminden kaynaklı bu mali yükümlülüklerin takibi açısından ruhsat sahibinin yetkilerinin de devam ettiğinin kabulü gerekir.

Sözleşme hükümlerine göre devlet hakkının rödövensçiye ait olacağına ilişkin şart, idare hukuku açısından doğrudan bir sonuç doğurmamaktadır. Ancak, bu şart özel hukuk hükümleri gereği ruhsat sahibi ile rödövensçi arasında hukuki sonuçlar doğurabilir. Devlet hakkının borçlusu olan ruhsat sahibi, bu mali yükümlülüğü sözleşme ile rödövensçiye devretmiş ve rödövensçi bu bedeli ödememişse, hasılat kirasının bağlandığı TBK'nın 362/2. maddesi hükümleri uygulanacaktır. Yüksek Mahkeme bu konuda verdiği bir kararında özetle; rödövens sözleşmelerinin hasılat kirası olduğu ve hasılat

kirasına ilişkin 362/2. maddesi gereği, ihtarnamede hasılat kiralarda en az 60 günlük ödeme süresi verilmesi gerekirken, hasılat kirasına konu olan dava konusu taşınmazın kira alacağı tahsili için gönderilen ihtarnamede ödeme süresi verilmediği ve bu haliyle davaya dayanak ihtarnamenin tahliyeye yönelik hukuki sonuç doğurmayacağına karar vermiştir⁶². Buradan çıkarılan sonuç, işletme hakkının devrinin vergi hukuku anlamında hakkı devredeninde elde ettiği ürün kirası nedeniyle vergi mükellefi olacağı, işletme hakkını devralanın ise bu hakkın işletilmesi nedeniyle madencilik faaliyetinden dolayı dikey anlamda ayrı bir vergi mükellefiyeti doğacağı, ancak Maden Kanunu anlamında devlet hakkı yükümlülüğünün ise tek bir mükellefiyet olarak ruhsat sahibi üzerinde devam edeceği şeklindedir.

Devlet hakkı yükümlülüğünün sözleşme ile rödövanşçıya ait bir borç olarak belirlenmesi halinde amme borcu anlamında bir borcun naklinden bahsetmek mümkün olmasa da TBK anlamında bir borç naklinden ve devrinden bahsedilebilir.

Öte yandan; Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Rödövanş İhale ve Uygulama Yönetmeliğinin 35. maddesi hükümlerine dayanılarak devlet hakkı yükümlülüğünün istisnai olarak rödövanşçıya ait olduğuna ilişkin hüküm de amme borcuna ilişkin bir mükellefiyeti işaret etmemektedir⁶³. Yönetmelik hükmünde belirtilen aslında rödövanş sözleşmesinde özel hukuk hükümleri gereği bulunması gereken borcun nakline ilişkin hükümdür. Zaten maddenin “ı” bendine bakıldığında; devlet hakkı, belediye payı, vergi, resim, harçlar ve benzeri yükümlülükler ile rödövanş bedeline ait KDV ve diğer tüm yükümlülüklerin işletmeciyeye ait olduğu hükmü, sözleşmeye ilişkin genel düzenleyici işlem ile getirilen özel hukuk hükümlerini ihtiva eden bir şarttır. Bu sonucu destekleyen en önemli husus ise hüküm içeriğinde vergilerin de rödövanşçıya ait kılınmasıdır. Zira, yönetmelik ile mükellefiyet ve vergi yükümlülüğü ihdas edilmesi vergilerin kanuniliği ilkesine aykırı olacaktır. Bu nedenle burada yer verilen hüküm, amme borcunun mükellefini değiştirmeden, özel hukuk hükümleri çerçevesinde ve sözleşme içi bir borç nakline ilişkin bir hüküm olarak anlaşılmaktadır.

⁶² Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Başkanlığı, 05.12.2017 gün ve E:2017/6109, K:2017/17027 sayılı Karar (Yayımlanmamıştır)

⁶³ Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Rödövanş İhale ve Uygulama Yönetmeliği, 10.12.2017 gün ve 30266 sayılı Resmi Gazete. Yönetmeliğin 35. maddesi «Sözleşmelerde Bulunması Gereken Hususlar» başlığını taşımakta olup, TKİ Kurumu ile imzalanacak sözleşmede bulunması gereken bu şart rödövanş sözleşmesinin tip sözleşmesi olduğuna ilişkin istisnai bir kural taşımaktadır. Bu kamusal yükümlülükleri rödövanşçının sözleşme çerçevesinde bir özel hukuk yükümlülüğü olarak üstlenmediği bir rödövanş sözleşmesi, sözleşme şartlarında bulunan esaslı bu esaslı eksiklik nedeniyle maden hukuku anlamında bir rödövanş sözleşmesi olarak doğmayacaktır.

Öte yandan, Maden Kanunu›unda açık bir hüküm olmadığı halde, Maden Yönetmeliği›nin 87. maddesinde istisnai olarak Ereğli Kömür Havzasında yer alan TKİ›ye ait kömür maden ruhsatların rödövens yoluyla işlettirilmesi durumunda, rödövensçi doğrudan, bu mali yükümlülüğün ödevlisi kılınmıştır⁶⁴. Bu nedenle, Ereğli Kömür havzalarında Türkiye Taşkömürü İşletmesine ait kömür madeni ruhsatlarını rödövens yoluyla işletenler, kanunilik ilkesine aykırı da olsa, artık bu borcun kamu hukuku anlamında borçlusudurlar. Bu kapsam dışındaki rödövensçilerin devlet hakkından sorumlu tutulmaları, ancak sözleşmeden kaynaklı olarak ruhsat sahibine karşı olan bir özel hukuk borcu olarak görülmelidir.

B- Rödövens Sözleşmesinde Buluculuk Bedeli Yükümlülüğü

Buluculuk hakkı da bir maden hakkı olması nedeniyle aynı haklarda bulunan eşya üzerinde doğan hak kısmı hariç, diğer şartları taşıması yönüyle, aynı haklara önemli oranda benzemektedir. Maden siciline tescil edilen bu hak, görünür rezerve sahip olduğu tespit edilen sahanın ruhsat sahibine, ruhsatın devredilmesi halinde yeni ruhsat sahiplerine karşı ileri sürülen bir haktr. Bu hakkın konusunu, üretilen cevherin yıllık ocak başı toplam satış tutarı oluşturmaktadır. Maden hukuku anlamındaki bu hakkın karşılığı Gelir Vergisi Kanunu anlamında bir gayrimenkul kira geliri olarak kabul edildiğinden, Maliye İdaresi tarafından bu şekilde vergilendirildiği görülmektedir⁶⁵.

Maden siciline tescil edilen bu hakkın, yıllık ocak başı bedelinin %1'i üzerinden ruhsat sahibine karşı alacaklılık hakkı doğurduğu ve buluculuk hakkı sahibi ile rödövensçi arasında bu bedelin ödeme yükümlülüğü yönünden bir taraf ilişkisi bulunmadığı açıktır.

Ruhsat sahibi ile rödövensçi arasındaki ürün kirası sözleşmesine ait hükümler nedeniyle buluculuk hakkının rödövensçi tarafından üstlenilmesi, rödövensçi ile ruhsat sahibi arasındaki bir ilişki olup, buluculuk hakkı sahibinin bu sözleşme şartlarından etkilenmesi mümkün değildir. Bu durumda da buluculuk hakkının sahibi, yıllık ocak başı satış bedeli üzerinden alacağı buluculuk bedelini dilerse rödövensçinin ödemesini kabul ederek, dilerse ruhsat sahibinden isteyerek tahsil eder.

Buluculuk hakkı, maden sicili ile korunan maden hukukundan kaynaklı bir hak olmakla birlikte, kira ilişkisinden doğan bir alacak olarak kabul edildiğinden, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dahil tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaların çözümü sulh hukuk mahkemesinin

⁶⁴ ÇİTİL(a), s.253

⁶⁵ Mehmet Özgür ÖZMEN, Türkiye'de Madencilik Sektöründe Vergi Uygulamaları, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi s. 43. (yayınlanmamıştır)

görevine girmektedir⁶⁶. Ayrıca, bu alacağın ilamsız takip ve tahsil işlemleri de 6183 sayılı Yasa uyarınca değil, 2004 sayılı İcra İflas Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilmektedir.

C- Rödövens Sözleşmesinde Sevk Fişinin Durumu

Rödövensçi ve sevk fişi ilişkisi, cevherin ruhsat sahibine ait kantarda tartılması ve kantar fişine bağlanması, sevk fişi için Genel Müdürlüğe yapılan başvurularda belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Eski Maden Yönetmeliğinin 71. maddesine göre; ruhsat sahibi madenci, sevk fişini zimmet karşılığında Maden İşleri Genel Müdürlüğünden alarak rödövensçiye verdiğinden, ruhsat sahibinin sevk fişini ve diğer resmi belgeleri kendi adına alınması için rödövensçiye noterden vekalet vererek sorunun pratik yoldan çözümü önerilmekteydi⁶⁷.

Yeni Maden Yönetmeliği'nin 48/2. maddesinde, ruhsat sahasında rödövensçi veya hammadde üretim izin sahasında faaliyeti gerçekleştiren bulunması halinde, ruhsat sahibi ile bu kişilerin müştereken veya münferiden talebi üzerine sevk fişi verilebileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, sevk fişi koçan numaralarının özel bir deftere kayıt edilerek takip edileceği ve rödövensçinin tek başına başvurusu halinde de sevk fişi bastırılabilirliği düzenlenmiştir. Hükmün değerlendirilmesinden; rödövensçinin tek başına yapacağı başvuru ile ruhsat sahibi adına veya kendi adına sevk fişi bastırılabilirliği şeklinde iki ayrı yorum ve sonuç çıkabilmektedir.

Yeni Yönetmeliğin konuya ilişkin düzenlemesinden, sevk fişinin rödövensçiadına da bastırılabilirliği sonucunu çıkarmak mümkündür. Bu çıkarımı ise rödövens sözleşmesinin vergi mükellefiyeti ve işletme hakkının devrine ilişkin sonuçta aramak gerekir. Zira; sevk fişi Vergi Usul Kanunu'nda düzenlenen sevk irsaliyesinin hüküm ve sonuçlarını doğuran bir belgedir. Sevk fişi düzenlenmesi gereken ocaktan satış yapılan birincil sevkiyatlar ve altın, platin ve gümüş gibi tesiste işlendikten sonra ikincil sevkiyatlarda düzenlenen sevk fişleri sevk irsaliyesi yerine de geçeceğinden, sevk fişinin düzenlenmesi halinde ayrıca sevk irsaliyesi düzenlenme zorunluluğu ortadan kalkacaktır. Bu durumda, ruhsat sahibi adına bastırılarak rödövensçiye verilmiş sevk fişinin rödövensçi tarafından düzenlenmesi sonucu, sevk irsaliyesinin hükümlerine aykırı olarak, başkasına ait belge ile sevk irsaliyesi düzenlendiği şeklinde vergi hukuku açısından usulsüz bir sevk irsaliyesi düzenlenme fiili ortaya çıkacaktır⁶⁸.

⁶⁶ Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 24.06.2015 gün ve E:2015/1298, K:2015/6363 sayılı kararı. (Yayımlanmamıştır).

⁶⁷ TOPALOĞLU (c), s.251.

⁶⁸ CİTİL(a), s.251

Sevk fişinin ruhsat rödövensçiadına da düzenlenebileceğine ilişkin sonucu haklı kılan ikinci dayanak ise yine birinci sonuçla ilişkili olan işletme hakkının devrine ilişkindir. Rödövensçinin işletme hakkını devralması tamamen bir iç ortaklık ilişkisi olarak görülemez ve iç ilişkinin bir ürünü olarak ruhsat sahibinin üçüncü kişilere karşı hak ve sorumluluk sahibi olması düşünülemez. Vergi Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku açısından bir iç ilişki olmayan ve tamamen bağımsız bir işletme olarak kabul edilen rödövensçinin, maden hukuku anlamında taraf olarak kabul edilmemesinin ticari işletmenin devredilmediği ve tamamen bir iç ortaklık sonucu olarak rödövens yöntemiyle maden üretim faaliyetinin yürütüldüğü şeklinde yorumlanması, hukuki anlamda mümkün görünmemektedir.

Maden hukuku anlamında maden idaresinin tarafı kabul edilmeyen rödövensçinin, ruhsat sahibi adına bastırılan sevk fişini kullanması, işletme hakkını devraldığı konusunda bir duraksama yaratmasa da, vergi hukuku anlamında belirli tereddütleri doğurmaktadır. Zira vergi mükellefi olmak için bağımsız vergi kişiliğine sahip olmak ve bunun için de gerek üçüncü kişilerle bağımsız ticari faaliyet yürütmek gerekse vergi dairesine karşı taraf olmak gerekmektedir.

Rödövensçinin maden idaresine karşı taraf kabul edilmemesi nedeniyle kendi adına bastırılan sevk fişlerini kullanamaması, diğer yandan ise vergi idaresine karşı taraf olması nedeniyle kendisi adına bastırılan sevk irsaliyesi hükmünde sevk fişini kullanması, rödövensçinin maden kişiliği ile vergi kişiliğinin en önemli çakışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Bu çakışmanın yarattığı uyumsuzluğun yukarıda da belirttiğimiz gibi rödövensçinin kendi adına sevk fişi bastırılması hakkının bulunduğu kabulü ile aşılabilecektir. Ayrıca, bu talebin maden idaresi tarafından uygun görülmemesi halinde, aynı sevkiyat için hem ruhsat sahibine ait sevk fişinin düzenlenmesi hem de kendi adına anlaşmalı matbaaya bastırıldığı sevk irsaliyesini düzenlemesi gerekecektir. Kaldı ki, rödövens sözleşmesinin geçerli olduğu süre boyunca sevk fişlerinin bitmesi üzerine, yeni sevk fişlerine ihtiyaç duyulması, yeni işletme izinleri ve diğer izinlerin yapılması gerekliliği durumunda, ruhsat sahibinin sözleşmeyi feshe götürmek şeklindeki sözleşme yükümlülüğünü ihlal iradesi, madencilik faaliyetlerini önemli oranda aksatabilecektir.

Öte yandan; 173 Sıra Numaralı VUK Genel Tebliğine göre, 3213 sayılı Maden Kanunu'na göre maden sevkiyatında düzenlenen maden sevk fişleri, alınan ürünün alıcı veya satıcı tarafından taşınıp taşınmadığına bakılmaksızın sevk irsaliyesi olarak kabul edilecek, satın aldığı malı kendi araçlarıyla veya bir nakliyeciyi vasıtasıyla taşıttıran mükelleflerden ayrıca sevk irsaliyesi düzenlemesi de istenmeyecektir⁶⁹. Maliye idaresinin bu yaklaşımının sadece ruhsat sahibi

⁶⁹ ÖZMEN, s. 84

açısından kabul edilmesi gerektiğini kabul etmek güçtür. Zira, Tebliğ'de yer verilen husus Maden Kanunu anlamında bir sevk işlemini düzenlediğinden, sevk işlemini yapanın ruhsat sahibi veya rödövanşçı olmasına göre farklı bir hüküm kurma ve değerlendirme yapmak mümkün değildir.

SONUÇ

Rödövanş sözleşmeleri maden hukukunda ruhsatların dağıtımında ekonomik ve teknik koşulların göz ardı edilmesi ve maden sahalarının atıl kalmasının bir sonucu olarak, madencilik sektörüne girmiş ve kendini kabul ettirebilmiş bir sözleşme türüdür.

Rödövanşçının maden hukukunda taraf olarak kabul edilmemesi nedeniyle, mevzuatta bu sözleşmenin tam teşekküllü bir tanımının yapılmadığı, Yönetmelikte yapılan tanımın ise bu sözleşmenin maddi ve şekli şartlarına ilişkin yeterli bir hüküm taşımadığı görülmektedir. Bu nedenle rödövanş sözleşmesi, uygulamada ve yargı kararlarında TBK hükümlerine göre ürün kirası sözleşmesi olarak kabul edilmiştir. Rödövanşçının maden hukuku anlamında taraf olarak kabul edilmediği ve tüm sorumlulukların ruhsat sahibinde bulunduğu ilişkin mevzuat ve uygulamaya ilişkin yönelim, bu sözleşmenin kuruluşu ve hüküm doğurmasına ilişkin getirilen izin müessesesi ve ürün kirası sözleşmesinin feshe ilişkin hükümlerinden bağımsız olarak maden bölgelerinin kurulması ile idare hukukundan kaynaklı olarak bu sözleşmelerinin iptali yolunu açmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak rödövanş sözleşmesinin ruhsat sahibi ile rödövanşçı arasındaki ilişkiye ürün kirası sözleşmesi ilişkisi denilse bile, idarenin sözleşme üzerindeki etkisinden dolayı idare hukukundan kaynaklı ikinci bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu ve bu sözleşme ilişkilerinin bazı konularda birbirinden bağımsız, bazı konularda ise birbirine bağımlı sonuçlar doğurduğu anlaşılmaktadır. Rödövanş sözleşmesinin bu katmanlı yapısından dolayı, doğurduğu sonuçlar açısından idari sözleşme unsuru, bir açıdan ise ürün kirası sözleşmesi niteliği taşıyan birleşme iradeli sözleşme olarak adlandırılması mümkündür.

Kamu malı statüsünde olduğu için mülk gelirden kaynaklı bir mali yükümlülük olarak kabul edilen devlet hakkı yükümlülüğü, ruhsat sahibine ait bir yükümlülüktür. Devlet hakkının rödövanşçı tarafından ödeneceği şeklindeki sözleşme şartlarının amme alacağıнын yükümlüsünü değiştirmesi söz konusu olmamakla birlikte, özel hukuk anlamında borçlu sıfatı rödövanşçıya geçecektir. Rödövanş sözleşmesi genel anlamda şekil şartları önceden belirlenmiş bir tip sözleşme değildir; ancak Türkiye Taşkömürü İşletmelerine ait ruhsat sahalarında yapılacak rödövanş sözleşmelerinde ilgili Yönetmeliğin 35. maddesinde belirtilen şartlara uyulması zorunlu olduğu için bu kapsamdaki sözleşmelerin istisnai olarak tip sözleşme niteliğinde olduğu söylenebilir. Türkiye Taşkömürü İşletmelerine ait maden ruhsatlarında rödövanş sözleşmesi

gereğince devlet hakkının rödövensçiye ait olacağına ilişkin hüküm, sadece bir tip sözleşme şartı gereğince özel hukuk hükümlerine göre borcun temlikini taahhüt eden bir niteliğe sahiptir. Kamu hukuku anlamında devlet hakkının borçlusunu değişmeyeceğinden, rödövensçi tarafından bu yükümlülüğe ait borcun ödenmemesi halinde genel icra hukuku hükümlerinin uygulanması yerindedir. Ancak, Maden Yönetmeliğinde Ereğli Kömür Havzasındaki rödövens sözleşmeleri kapsamında kömür çıkararak rödövensçilerin devlet hakkının ödevicisi olduğuna ilişkin hüküm, bir kamu hukuku kuralı görülmemekte ve bu kapsamdaki devlet hakkına ilişkin uyuşmazlıklar, adli yargı yerine idari yargı mahkemelerinde uyuşmazlık konusu edilmektedir.

Buluculuk hakkının borçlusunu her zaman ruhsat sahibi olacağından, sözleşme ile buluculuk bedellerinin rödövensçiye devredilmesi halinde buluculuk hakkı sahibinin ödemeyi kabul etmesi halinde, herhangi bir hukuki tartışma çıkmayabilir. Buluculuk bedeli ödemesinin gerçekleşmemesi durumunda ise, bu hakkın sahibi buluculuk alacağını, borcun asıl borçlusunu olan ruhsat sahibinden özel hukuk hükümlerine göre istemek zorundadır. Zira buluculuk bedeli, maden sicilinde korunan bir maden hakkı olmakla birlikte, sahibinin kamu kişisi olmaması ve kamu kişisi olduğunda bile, bu alacağın bir özel hukuk alacağı olmasından dolayı, takibinin özel hukuk hükümlerine göre yapılması gerekmektedir.

Maden hukukunda rödövensçinin mevzuatta açıkça belirtildiği üzere taraf sıfatına sahip olmaması nedeniyle, maden idaresinin de istikrar kazanmış uygulamasına göre rödövensçi adına sevk fişi bastırılmasına izin verilmemekte, rödövensçinin birlikte veya ruhsat sahibinden aldığı vekalet ile birlikte, ruhsat sahibi adına bastırılan sevk fişlerini kullandığı görülmektedir. Ancak; yeni Yönetmelik hükümlerinde belirtildiği üzere rödövensçinin müşterek veya tek başına sevk fişi bastırılması talebine imkan verilmesi nedeniyle rödövensçi adına da sevk fişi bastırılması mümkün görülmelidir. Zira rödövensçi tarafından maden çıkarılıp sevk işlemleri yapıldığında, bu sevkiyat maden hukukuna uygun olarak belgelendirildiği gibi, vergi hukukuna göre de bir belgeli sevkiyat olmalıdır. Vergi hukuku yönünden bakıldığında ise, bir mükellefin başka bir mükellefe ait belge ve defteri kullanması mümkün olmayacağından, rödövensçi, sevkiyatta ruhsat sahibine ait sevk fişini kullanmasının yanında VUK anlamında sevk irsaliyesi de kullanmak zorunda kalacaktır. Tek bir sevkiyat için iki ayrı belge düzenleme zorunluluğu, ancak rödövensçi adına da sevk fişi bastırılmasının kabul edilmesi ile aşılabılır.

KAYNAKÇA

AKYILMAZ, Bahtiyar, SEZGİNER, Murat ve KAYA,Cemil, Türk İdare Hukuku. 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012

ALTAŞ, Hüseyin, Hasılat ve Şirket Kirası (BK Mad. 270-298, Yetkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2009

AMIKLIOĞLU(a), Hüseyin, Rödovans Sözleşmesi ile İşletilen Bir Maden İşletmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof Dr. Şeref Ertaş'a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017.

AMIKLIOĞLU(b) Hüseyin, Rödovans Sözleşmesi, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016

AYANOĞLU, Taner, İşletme Hakkı Devir Sözleşmeleri, İÜHFMC. LXV, S.I. 2007

ÇEVİKÇELİK, Muradiye, Türk İdare Hukukunda Maden İşletme ve Rödovans Sözleşmeleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.

ÇİTİL(a), Bünyamin, Maden Hukuku, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2018

ÇİTİL(b), Bünyamin, Uluslararası İhalelere Ait Damga Vergisi, Vergi Dünyası, S.439, Mart 2018.

ERDOĞAN(a), Kemal, Rödovans Sözleşmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017

ERDOĞAN(b), Kemal, Maden Hakkını Devir Sözleşmesi İle Rödovans Sözleşmesi Arasındaki Ayırım, Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.-Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXII, Y. 2018, Sa. 1

FİKRET(a), Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 11.Baskı, İstanbul, 2009

EREN(b), Fikret, Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2014

GÜNAY, Ömer, Maden Hukuku, Seçkin Yayıncılık 2. Bası, Ankara 2017.

KOCA, Mustafa, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Kira Sözleşmesine İlişkin Genel Hükümlerine Göre Ürün Kirasının Sona Ermesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, Sa. 4.

SEZGİNER, Murat, İdarenin Müdahale Ettiği Özel Hukuk Sözleşmeleri (Birleşik İradeli 'Birleşme' Sözleşmeler), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Y. 2013, Sa 1-2.

TANDOĞAN, Haluk, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt 1/2, Kira ve Ödünç Verme Sözleşmeleri, 4. Baskı, İstanbul, 2008

TOPALOĞLU(a) Mustafa), Rödövans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili, Maden Hukuku Bildiriler Kitabı, 3-4 Ekim Ekim 2015, Afyon 2016.

TOPALOĞLU(b), Mustafa, Maden Hukuku, Karahan Kitabevi, 1. Baskı, Adana, 2011

TOPALOĞLU(c) Mustafa, Rödövans Sözleşmesi; Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türkiye 17 Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi-TUMAKS 2001, © 2001, ISBN 975-395-416-6.

UYGUN Rahmi, Maden İşletmelerinde Ödenen Rödövans Bedellerinin Muhasebe Sistemi İçinde İzlenmesi.

UYUMAZ Alper, GÜNGÖR Fatma, Rödövans Sözleşmesi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XIX, Y. 2015, S.4.

YAVUZ, Cevdet, Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, Beta yayınevi, 10. Baskı, İstanbul, 2012

YENİSEY, K. Doğan, İş Hukukunda İşyeri ve İşletme, Legal Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2007

ZEVKLİLER, Aydın ve GÖKYAYLA, K. Emre, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Turhan Kitabevi, 15. Baskı, Ankara, 2015

Danıştay 10. Dairesi, 29.04.1993 gün ve E:1991/1, K:1993/1752 sayılı Karar. (Danıştay Dergisi, Sayı 88)

Danıştay 8. Dairesi, 08.10.2018 gün ve E:2018/3037, K:2018/5372 sayılı karar(Yayımlanmamıştır)

Danıştay 8. Dairesi, 02.12.2014 gün ve E:2014/6656, K:2014/9520 sayılı karar (Yayımlanmamıştır)

Danıştay 13. Dairesi, 06.04.2011 tarih ve E:2008/2695, K: 2011/1368 sayılı Karar (Yayımlanmamıştır).

Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, 20.02.2007 gün ve E:2007/111, K:2007/1552 sayılı Karar (Yayımlanmamıştır).

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi Başkanlığı, 05.12.2017 gün ve E:2017/6109, K:2017/17027 sayılı Karar (Yayımlanmamıştır).

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, 24.06.2015 gün ve E:2015/1298, K:2015/6363 sayılı Karar (Yayımlanmamıştır).

Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü Rödövans İhale ve Uygulama Yönetmeliği,10.12.2017 gün ve 30266 sayılı Resmi Gazete.

Maden Yönetmeliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170921-1>